

ZUBNÉ LEKÁRSTVO V STAROM EGYPTĚ

h. Doc. PhDr. Ivica Gulášová, PhD.

Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka, Ústav zdravotníctva, katedra ošetrovateľstva, Trenčín

Autorka približuje vývoj zubného lekárstva v starom Egypte. Popisuje úroveň poznania starých Egypťanov o zubných ochoreniach, ich príčinách a príznakoch. Ďalej uvádza základné liečivá a liečebné metódy zubného lekárstva, vrátane ortodontických pomôcok.

Zvláštnu kapitolu lekárskej starostlivosti v starom Egypte predstavovali choroby chrupu. Hlavným problémom nebola ich kaziť, ale rýchle a intenzívne obrusovanie. Pri obrusovaní dochádzalo k znižovaniu výšky korunky a súčasne k nebezpečeniu otvorenia dreňovej dutiny, proti ktorému sa organizmus bránil vytváraním tzv. sekundárneho dentínu. Pokiaľ ale bolo tempo obrusu rýchlejšie ako obrana, dreňová dutina sa otvorila a zapálila. Jej infekcia často prekročila koreňovým priechodom do zubného lôžka, kde vzniklo hnisavé ložisko, rozrušujúce väzivové úpony zubu. Obsah ložiska sa vyprázdnil buď kostnou pišťalou, alebo po vypadnutí zubu (1). Za príčinu rýchleho obrusovania zubov považuje väčšina vedcov potravu, ktorá bola zrejme tuhej konzistencie, a tiež prímеси jemného kremičitého prachu, ktorý pochádzal z drtičov múky, alebo bol prinášaný silným vetrom z púšte.

Naproti tomu výskyt zubov postihnutých zubným kazom sa pohyboval v rôznych doposiaľ zistených súboroch len od 1 do 6% z celkového počtu zubov a ani u vyššie postavených vrstiev vrátane múmií kráľov ne-

bolo zistené ich zvýšenie. Dôvodom asi bolo výhradné sladenie medom, sladkým ovocím a rastlinnými šťavami a tiež väčšou odolnosťou zubného tkaniva (4).

Na druhej strane nie je prekvapujúce, že **paradentóza a ukladanie zubného kameňa**, svedčiacie o nízkej úrovni ústnej hygieny, patrili k bežným nálezom (zisteniam) v každej sérii. **Ortodontické závary** sa obmedzili iba na **drobné anomálie** ako **predkus**, prodenčiu, „namačkanie“ dolných rezákov a špicákov, posuny a rotácie zubov nezaloženie tretej stoličky a vzácne i ďalšie zuby, zachovanie niektorých mliečnych zubov v dospelosti a podobne (6). Doposiaľ sa nenašli **výplne zubných kazov (ktoré boli popisované v Ebersových papyrusoch), zložené zo zmesi malachitu**

a živice, ktorá asi nemala dlhé trvanie (5). Zo 16 zubolekárskeho predpisov v lekárskeho papyrusoch sa ich 7 zaoberá liečením kývajúcich sa zubov, ktoré spočívalo v obalení zuba a okolitého ďasna hmotou zo zrn pšenice, okru alebo medu, ktorú používali tiež do dláh na spevnenie zlomených kostí (2). Niekoľko predpisov v Ebersovom papyruse obsahuje lieky k aplikácii na chrup, ktorých zložkou býva adstringentný prostriedok (síran medňatý), používaný i dnes pri chronickom zápale ďasien.

V prípade, že zub vypadol a nezjedol sa, starí egyptskí zubní lekári ho dokázali upevniť zlatým alebo strieborným drátkom k susedným zdravým zubom (3). V súčasnosti je takto zdokumentovaných už 5 prípadov týchto „mostíkov“.

Literatúra

1. Brothuree DR, Sandison AT, edit. Diseases in Antiquity. London, 1969.
2. David AR, edit. The Manchester Museum Mummy Project. Manchester, 1979.
3. Ebbell B. The Papyrus Ebers, the Greatest Egyptian Medicae Document. Copenhagen, 1928.
4. Leabe CD. The Old Egyptian Medical Papyri. Lawrence, Kansas, 1952.
5. Pollak K. Medicína dávných civilizácií. Praha, 1973.
6. Strouhal E, Vyhňálek L. Výsledky rentgenologického vyšetření Kenamúna, nositele pečeti. Nový Orient 27, 1972; 79–81.

Časopis Medicína pro praxi bude od prvého čísla ročníku 2006 obohaten o novou rubriku. Sestrám v ordinaciích lékařů prvního kontaktu přinese praktické rady a návody k řešení každodenních situací. Všechny publikované texty projdou recenzí.

Zájemkyně/ce o autorství textů prosíme, aby se hlásili na mailové adrese dankova@solen.cz. Taktéž uvítáme tipy na témata, s nimiž byste se chtěli hlouběji seznámit v podobě článku, nebo na problémy, které byste pomocí rubriky rádi vyřešili.

Bylo by nám ctí, kdyby Vás nové čtení zaujalo a podnítilo k dalším pracovním úspěchům.

Redakce

»PRO SESTRY« nová rubrika